

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عرض کردیم یکی دیگر از مفطرات صوم تعدد البقاء علی الجنابة إلى طلوع الفجر می باشد و این مسئله از مختصات امامیه است و هیچ یک از فقهای عامه آن را مبطل صوم نمی دانند. دیروز عرض کردیم که اخبار مربوط به بحث ما به چند دسته تقسیم می شوند؛ یک دسته اخباری هستند که دلالت دارند بر این که بقاء بر جنابت عمداً موجب بطلان صوم است و قضا دارد، دسته دوم دلالت دارند بر اینکه موجب بطلان صوم است و کفاره هم دارد و دسته سوم اخباری هستند که درباره ناسی می باشند یعنی کسی که جنب بوده و فراموش کرده که غسل کند که در اینجا فرموده اند باید قضای آن ها را بجا بیاورد و این روایات دلالت دارند بر اینکه اگر عدم جنابت در حال توجه شرط نبود نباید بعد از اینکه انسان فراموش کرد قضا بجا بیاورد به عبارت دیگر از این روایاتی که دلالت دارند بر اینکه ناسی جنابت باید قضا بجا بیاورد معلوم می شود که عدم جنابت در حال توجه شرط است و از این اخبار استفاده می شود که بقاء جنابت نسبت به صوم مثل نجاست نسبت به صلوة است یعنی همانطوری که اگر انسان بداند ثوب و بدنش نجس است نمازش صحیح نیست اگر فراموش هم کند باز نمازش باطل است و در مانحن فیه هم همین طور است یعنی اگر انسان متوجه است که جنب است نباید باقی بماند و باید غسل کند و اگر فراموش هم کرد باید قضایش را بجا بیاورد، خلاصه اخبار مربوط به بحث ما اجمالاً به چند دسته تقسیم می شوند که عرض کردیم.

از جمله اخباری که جزء دسته اول (بقاء عمدی برجنابت) می باشد صحیحه ابی بصیر است که خبر ۲ از باب ۱۶ از ابواب مایمسک عنه الصائم می باشد، خبر این است: «محمد بن الحسن باسناده عن الحسين بن سعيد، عن محمد بن ابی عمیر، عن ابراهیم بن عبدالحمید، عن ابی بصیر، عن ابی عبدالله (ع) فی رجل أجنب فی شهر رمضان باللیل ثم ترک الغسل متعمداً حتی أصبح، قال: یعتق رقبة أو یصوم شهرین متتابعین، أو یطعم ستین مسکیناً، قال: و قال: إنه حقیق أن لا أراه یدرکه أبداً».

خبر بعدی صحیحه مروزی است که صراحتش از خبر قبلی بیشتر است و این روایت خبر ۳ از باب ۱۶ از ابواب مایمسک عنه الصائم می باشد، خبر این است: «و باسناده عن محمد بن الحسن الصفار، عن محمد بن عیسی، عن سلیمان بن جعفر المروزی، عن الفقیه (ع) قال: إذا أجنب

الرجل فی شهر رمضان بلیل و لا یغتسل حتی یصبح فعليه صوم شهرین متتابعین مع صوم ذلك اليوم، و لا یدرک فضل یومه» این دو خبر دلالت دارند بر اینکه اگر عمداً تا طلوع فجر باقی برجنابت باشد و غسل نکند روزه اش باطل است و باید کفاره هم بدهد.

دسته دوم اخباری هستند که دلالت دارند بر این که اگر کسی جنب است و قصد غسل کردن هم ندارد عمداً بخوابد تا طلوع فجر باید هم قضا کند و هم کفاره بدهد، درباره خواب اخبار متعددی وجود دارد که بعداً آنها را می خوانیم، سه خبر بر این مطلب (نام متعمداً بدون قصد الغسل) دلالت دارند؛ اول صحیحه حلبی بود که خبر ۱ از باب ۱۶ از ابواب مایمسک عنه الصائم می باشد و دوم خبر ۴ از همین باب ۱۶ می باشد و سوم خبر ۴ از باب ۱۵ از ابواب مایمسک عنه الصائم (صحیحه ابن ابی نصر) می باشد که این سه خبر را دیروز خواندیم و گفتیم که باید آنها را حمل کنیم بر کسی که جنب شده و قصد بیدار شدن و غسل کردن را ندارد.

و اما دسته سوم اخباری هستند که دلالت دارند بر اینکه شخصی جنب شده و فراموش کرده که غسل کند که در اینجا باید بعداً که متوجه شد قضای آنها را بجا بیاورد و خبر ۱ از باب ۱۷ از ابواب مایمسک عنه الصائم بر این مطلب دلالت دارد، خبر این است: «محمد بن یعقوب، عن عدة من أصحابنا، عن سهل بن زیاد، عن الحسن بن محبوب، عن علی بن رثاب، عن ابراهیم بن میمون قال: سألت أبا عبدالله (ع) عن الرجل یجنب باللیل فی شهر رمضان فسنی أن یغتسل حتی تمضی بذلک جمعة، أو یخرج شهر رمضان؟ قال علیه قضاء الصلاة والصوم». استفاد از این خبر که اگر این شخص متوجه و متذکر بود باید با غسل جنابت را رفع می کرد و بعد وارد طلوع فجر می شد و همچنین این روایت از جمله اخباری است که دلالت دارد بر اینکه اگر در حالت نسیان غسل جمعه هم انجام داده باشد کافی از غسل جنابت می باشد.

خوب یک مطلبی در اینجا وجود دارد که صاحب جواهر هم در ص ۱۰۴ از جلد ۱۷ جواهر به آن اشاره کرده است ایشان بعد ذکر مطالبی که در باب نسیان وجود دارد و ما آنها را تا به حالا عرض کردیم می فرمایند که سید مرتضی در انتصار (ص ۱۸۶ از کتاب الصوم) در مقام بحث با سنی ها می فرماید که اگر اهل تسنن به ما بگویند از اینکه اگر کسی در روز ماه رمضان بخوابد و محتلم و جنب شود روزه اش باطل نیست معلوم می شود که جنابت با صوم منافاتی ندارد و إلا باید در این صورت هم روزه اش باطل می شد پس اگر کسی جنب شد و غسل هم نکرد و نیت کرد و داخل به روز شد روزه اش صحیح می باشد، سید در جواب آنها می گوید که ما نمی گوئیم جنابت با صوم منافات دارد بلکه

خوب نوعاً روایاتی که عرض کردیم در مقابل اخبار بطلان قرار گرفته اند و می گویند روزه در حال بقاء بر جنابت عمدی صحیح است در باب ۱۳ از ابواب مایمسک عنه الصائم قرار دارند که ما فعلاً روایت (و ۳) را می خوانیم ، خبر اول باب این خبر است : « محمد بن علی بن الحسین باسناده عن ابن ابي نصر ، عن ابي سعيد القمطاط ، أنه سئل أبو عبدالله (ع) عن أجنب فی اول اللیل فی شهر رمضان فنام حتی أصبح ؟ قال : لاشئ علیه ، و ذلك أن جنابته كانت فی وقت حلال . » . ابي سعيد القمطاط محل بحث می باشد و وثاقتش ثابت نیست ، و خبر سوم باب این خبر است : « و فی المقنع عن حماد بن عثمان ، أنه سأل أبا عبدالله (ع) عن رجل أجنب فی شهر رمضان من اول اللیل و آخر الغسل حتی یطلع الفجر ؟ فقال : کان رسول الله (ص) یجامع نساءه من اول اللیل ثم یؤخر الغسل حتی یطلع الفجر ، ولا أقول كما تقول هؤلاء الأقباش : یقضی يوماً مکانه . » .

ما بعداً عرض می کنیم که این اخبار محمول بر تقیه هستند چرا که در آن زمان شیعیان بسیار در سختی به سر می برده اند فلذا گاهی اهل بیت (ع) مجبور می شدند برای اینکه به بعضی از اصحابشان آسیبی نرسد تقیه از آنها بدگویی کنند مثل زرارة که گاهی امام صادق (ع) از او بدگویی می کرد ، و إلا نماز شب بر پیغمبر (ص) واجب بوده فلذا نمی شود که پیغمبر (ص) در اول شب این کار را انجام دهد و بعد تا طلوع فجر غسل نکند منتهی چون سنی ها این طور می گفتند اهل بیت (ع) هم تقیه این طور جواب می دادند .

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرين

ما می گوئیم تعدد بر ایجاد جنابت و بعد بقاء بر آن جنابت عمدی مبطل صوم است ولی در اینجا این شخص خواب بوده و محتلم شده و هیچ اختیاری در حصول جنابت نداشته بنابراین ما ایجاد عمدی جنابت را مبطل صوم می دانیم و چنانچه اگر کسی در روز ماه رمضان ایجاد جنابت کرد مثلاً استمناء و یا مجامعت و غیرهما کرد روزه اش باطل است همانطور اگر در شب عمداً ایجاد جنابت کند و بعد بخواهد وارد طلوع فجر شود باید آن ایجاد جنابت عمدی را رفع کند ، خوب بنابراین تا به حالا بر حسب اخبار اهل بیت (ع) روشن شد که تعدد البقاء علی الجنابة مبطل صوم می باشد و جمیع فقهای ما هم قائل به همین مطلب هستند و مخافی وجود ندارد .

خوب در مقابل روایات فراوانی از طرف خودمان داریم که می گویند بقاء بر جنابت مبطل نیست یعنی همان اندازه که بر بطلان صوم روایت داشتیم بر صحت صوم هم روایت داریم که باید از آنها جواب بدهیم و بین آنها جمع بکنیم . سنی ها اولاً برای اثبات صحت صوم در صورت بقاء بر جنابت تا طلوع فجر استدلال کرده اند به آیاتی از قرآن که یکی آیه ۱۸۷ از سوره بقره : «أحلّ لكم لیلة الصیام الرفث إلی نساءکم» می باشد که می گویند این آیه اطلاق دارد و شامل تمامی لحظات شب حتی یک لحظه مانده به اذان هم می شود که خوب یک لحظه مانده به اذان دیگر نمی شود غسل کرد فلذا می توان با حالت جنابت نیت کرد و روزه گرفت و وارد صبح شد ، در جواب عرض می کنیم که آیه از آن جهت در مقام بیان نیست بلکه مراد این است که در ابتدا شارع مقدس این کار را در شبهای ماه رمضان هم حرام کرده بود ولی بعداً معلوم شد که بعضی ها خیانت می کنند و مخفیانه این کار را انجام می دهند فلذا چون این حکم خیلی برای شباب سخت بود نسخ شد و بعد خداوند فرمودند : «أحلّ لكم لیلة الصیام الرفث إلی نساءکم ، خوب پس این آیه بر مطلبی که سنی ها می گویند دلالت ندارد بلکه این آیه در مقام بیان این است که در شب ماه رمضان حلال است ولی دیگر اطلاق ندارد که هر لحظه حلال باشد و حتی اگر غسل هم نکرد بتواند روزه بگیرد . آیه دیگری که سنی ها به آن استدلال کرده اند این آیه است : « فالآن باشروهن وکلوا واشربوا حتی یتبین لكم... إلی آخر الآیه » ، عامه طبق این آیه گفته اند همانطور که اکل و شرب تا اذان صبح اشکال ندارد مباشرت با زنان هم تا اذان صبح اشکالی ندارد بنابراین می توان جناباً داخل به طلوع فجر شد ، در جواب عرض می کنیم که جمله حتی یتبین قید کلوا و اشربوا می باشد زیرا أقرب به آن همین کلوا و اشربوا هستند فلذا باید به این دو برگردد پس جواب از این دو آیه آسان است که عرض شد .

